

УДК 330.366 [341.1]

Срохін С.А.
доктор економічних наук, професор,
ректор ВНЗ «Національна академія управління»

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

THE PROBLEM OF ATTRACTING FOREIGN INVESTMENT IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто схему впливу іноземних інвестицій на різні сторони життєдіяльності суспільства. Визначено тенденції надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України, їх географічну структуру та джерела. Визначено Індекс Інвестиційної Привабливості та дано пояснення низькому рівню інвестиційної привабливості України. Встановлено перелік основних проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України. Запропоновано засади побудови ефективної інвестиційної політики щодо усунення визначених в статті проблем та активізації притоку іноземних інвестицій.

Ключові слова: інвестиції, іноземні інвестиції, інвестиційна політика, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість.

АННОТАЦІЯ

В статье рассмотрена схема влияния иностранных инвестиций на различные стороны жизнедеятельности общества. Определены тенденции поступления прямых иностранных инвестиций в экономику Украины, их географическую структуру и источники. Определен Индекс инвестиционной привлекательности и дано объяснение низкому уровню инвестиционной привлекательности Украины. Установлен перечень основных проблем привлечения иностранных инвестиций в экономику Украины. Предложены принципы построения эффективной инвестиционной политики по устранению определенных в статье проблем и активизации притока иностранных инвестиций.

Ключевые слова: инвестиции, иностранные инвестиции, инвестиционная политика, инвестиционный климат, инвестиционная привлекательность.

ANNOTATION

In the article the scheme influence of foreign investment on various aspects of society. The trends of foreign direct investment in Ukraine, their geographical structure and source. Investment Attractiveness Index are determined and given an explanation of the low level of investment attractiveness of Ukraine. Established a list of major issues of foreign investment in Ukraine. A framework for designing an effective investment policy to address the problems identified in the article and enhance the inflow of foreign investment.

Keywords: investments, foreign investments, investment policy, investment climate, investment attractiveness.

Постановка проблеми. В умовах трансформаційних перетворень та структурних зрушень, які відбуваються в економіці України інвестиційна діяльність залежить від можливостей фінансування капітальних вкладень. Ефективна діяльність національної економіки у довгостроковій перспективі, забезпечення її конкурентоспроможності та стабільно високих темпів розвитку значною мірою визначаються рівнем та діапазоном інвестиційної активності та діяльності.

Вітчизняна економіка відчуває дефіцит капіталу, прогресивних технологій, взаємоінтеграції науково-дослідної та виробничої сфери, роз-

винутого менеджменту, відсутність допомоги у сприянні розвитку високотехнологічного виробництва. Одна з основних причин цього — недостатня кількість інвестиційних ресурсів та відсутність того економічного середовища, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва. Тому актуальною постає проблема пошуку можливих джерел формування інвестиційних ресурсів, серед яких особливе значення мають іноземні інвестиції. Вони є вкрай необхідними, оскільки, прорив у технологіях, якості та структурній перебудові неможливо здійснити без допомоги, інвестицій та вкладень зі сторони розвинутих країн та інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми залучення іноземного капіталу в національну економіку приділяли увагу такі вчені: В. Базилевич, С. Гуткевич, М. Денисенко, А. Музиченко, І. Соломко, В. Худавердієва, С. Шосталь та багато інших. Однак, проблеми іноземного інвестування в Україні досі залишаються недостатньо дослідженими. Проте, зважаючи на постійні економічні зміни потрібно постійно досліджувати сучасне становище, що дало б змогу створити сприятливі інвестиційні умови з метою підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій в економіку України.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми полягає в тому, що аналіз проблем залучення іноземного капіталу в економіку України є джерелом забезпечення привабливого інвестиційного клімату, що є одним із найнадійніших механізмів соціально-економічних перетворень у державі.

Мета дослідження є виявлення проблем залучення іноземного капіталу в економіку України та формулювання власних пропозицій щодо удосконалення цього процесу.

Виклад основного. Як засвідчує світовий досвід, національні економіки більшості країн, не в змозі швидко і ефективно вирішити власні проблеми економічного росту. Самостійні трансформаційні перетворення, без залучення і ефективного використання іноземних інвестицій не приносять бажаного швидкого результату. З активною інвестиційною діяльністю пов'язують бурхливе економічне піднесення «нових індустріальних країн», в основному Азії. Також, більшість вітчизняних науковців

та посадових осіб звертають увагу на те, яких позитивних результатів в розвитку здобула Польща, і називають це «польським дивом». Проте ідеолог та реформатор зі світовим ім'ям Г. Колодка зазначає, «що ніякого польського дива не було...». І розкриває основні джерела визаного успіху Польщі: «це колосальний притік іноземного капіталу, половина боргів з якого у світлі політичних обставин... була прощена... У світі навряд чи вдасться знайти інші подібні випадки» [5].

У Польщі, Південній Кореї, Тайвані, Сінгапурі, Гонконзі за відносно короткий проміжок часу вдалося створити стабільні економічні структури, що здатні динамічно та швидко адаптуватися до мінливої кон'юктури світового ринку.

Обсяг залучення іноземних інвестицій залежить від рівня економічного розвитку країни-реципієнта. За своєю суттю іноземні інвестиції сприяють економічному розвитку держави забезпечують ефективне використання її національних ресурсів, вирішують проблеми зайнятості, формують загальний рівень заробітної плати, змінюють умови конкуренції в приймаючій економіці тощо.

У наш час результати залучення іноземних інвестицій позначаються на усіх аспектах розвитку суспільства, змінюють саме економічне середовище країни, способи забезпечення його існування й розвитку. Схема такої взаємодії подана на рис. 1.

За роки незалежності Україні вдалося сформуванати сприятливий інвестиційний клімат та суттєво просунулася вперед стосовно інтеграції у світовий економічний простір. У період з 2009 по 2013 рік надходження прямих іноземних інвестицій були регулярними і стабільними, а інвестиційна діяльність характеризувалася, як динамічна. Максимально результативним став

2013 рік, коли в економіку України надійшло майже 60 млн. дол. США.

Проте, в останні роки ми спостерігаємо зменшення надходження іноземних інвестицій в економіку України на 22%. Станом на 01.10.2016 р. прями іноземні інвестиції в економіку України становлять 45 152,2 млн. дол. США [8]. Причинами цьому є економічні та політичні порушення стабільності, що призводять до виникнення процесів, які не підлягають регулюванню: стан неоголошеної війни, у якому перебуває Україна, макроекономічне гальмування, зупинення крупних промислових підприємств на Сході країни, стрімка девальвація та інфляція, зниження рівня споживання тощо.

Цікавим для аналізу є дослідження географічної структури іноземних інвестицій. Формування якої залежить від багатьох чинників, головним серед яких є розвиток зовнішньоекономічних зв'язків з країнами-партнерами. В жовтні 2016 року більша частка іноземних фінансових ресурсів були отримані з країн ЄС (близько 75% загальних інвестицій в економіку). Іншими джерелами іноземних інвестицій було надходження більш ніж зі 120 країн світу. За даними Держстату, за січень-березень 2016 р. Україна освоїла майже 51,2 млрд грн міжнародних інвестицій. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,0 % загального обсягу прямих інвестицій, увійшли Кіпр (11,7 млрд дол.), Нідерланди (5,6 млрд дол.), Німеччина (5,4 млрд дол.), Росія (3,3 млрд дол.), Австрія (2,4 млрд дол.), Велика Британія (1,85 млрд дол.), Віргінські острови (1,7 млрд дол.), Франція (1,5 млрд дол.), Швейцарія (1,3 млрд дол.), Італія (972 млн дол.) [4].

Зважаючи на сучасні процеси, які відбуваються у вітчизняній економіці, Україна не є інвестиційно-привабливою країною. Індекс

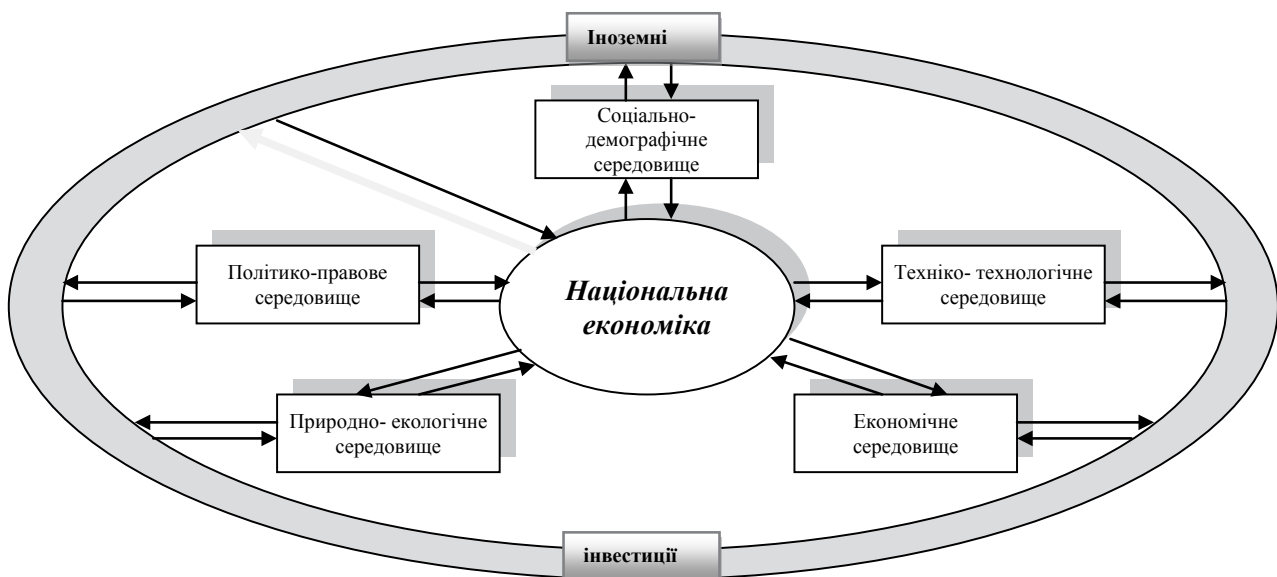

Рис. 1. Схема впливу іноземних інвестицій на різні сторони життєдіяльності суспільства

Інвестиційної Привабливості України на початок червня 2016 року, становить 2,88 бала. Визначати Індекс Інвестиційної привабливості країни почали в Європейській Бізнес Асоціації з 2008 року. За всю історію розрахунку цього індексу він ніколи не перевищував рівня 4 балів. Найбільше значення Індeksu Інвестиційної Привабливості України було зафіксоване наприкінці 2010 року і становило 3,4 бала. Такий низький рівень інвестиційної привабливості можна пояснити наступними несприятливими факторами:

- невпевненість інвесторів у подальшому співробітництві;
- високі темпи інфляції в країні;
- відсутність чіткої стратегії, щодо заохочення інвестицій;
- тривала економічна і політична нестабільність в державі;
- нерівномірність іноземного інвестування в регіони та ін.

Втрата інвестиційної привабливості сталася через зовнішню агресію. Як стверджував Г. Марковіц, у контексті теорії ризику інвестицій, мета кожного інвестора – максимізація дохідності при мінімізації витрат та відсутності ризиків або повної їхньої нейтралізації [6]. Дослідження макроекономічного та інвестиційного середовища України свідчать про

наявність високих ризиків. Відповідно, інвестиційний клімат нашої країни є незадовільним. Це пов'язано з наявністю певного переліку проблем які представлені на рис. 2.

Але разом поряд із проблемами існує і ряд переваг, які є потенційними можливостями зростання інвестиційної привабливості вітчизняної економіки для іноземних інвесторів. Серед таких виділяють:

- вигідне геополітичне розміщення;
- високий рівень природно-ресурсної забезпеченості;
- висококваліфікована робоча сила;
- місткий споживчий ринок.

Аналізуючи іноземні інвестиції за видами діяльності, можна прослідкувати, що вони спрямовуються в уже розвинені сфери економічної діяльності. Зокрема, в промисловість (переробку, добувну галузь, виробництво та розподілення електроенергії, газу та води тощо). Натомість іноземний капітал оминає високотехнологічні галузі (машинобудування, авіаційну промисловість, електроніку тощо), хоча саме ці галузі в Україні найбільше потребують капіталовкладень для модернізації, інтенсифікації та інноваційного розвитку.

Висновки. Незважаючи на значні зусилля, спрямовані на залучення більшого обсягу іноземних інвестицій у вітчизняну еконо-

Рис. 2. Основні проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України

міку та поліпшення інвестиційного клімату, наразі необхідно терміново вжити заходів для усунення проблем залучення іноземного капіталу в економіку України. Ефективна інвестиційна політика щодо усунення визначених проблем та активізації притоку іноземних інвестицій має повинна ґрунтуватися на таких засадах:

- створення стабільного законодавства, яке має забезпечувати державні гарантії захисту іноземних інвестицій протягом тривалого часу;

- сприяння залученню прямого продуктивного іноземного капіталу в сферу матеріального виробництва та встановлення державного контролю за його використанням;

- забезпечення сприятливих умов для розвитку спільних підприємств, які займаються виробництвом;

- екзистенція до використання внутрішніх ресурсів (побудова ліберальної податкової політики, забезпечення захисту прав власності (як приватної, так і державної) і верховенство права).

Перераховані заходи дозволять повернути довіру іноземних інвесторів, що сприятиме припливу іноземних інвестицій для розвитку української економіки. Важливо також те, що окрім капіталу, Україна отримає і додаткові переваги у вигляді нових технологій, навиків менеджменту і системи маркетингу. Ці ресурси, стимулюватимуть конкуренцію, новації, акумулю-

цію капіталу, створюватимуть робочі місця та забезпечуватимуть економічне зростання.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дудчик О.Ю. Інвестиційна привабливість України / О.Ю. Дудчик, І.С. Пашикян, А.Г. Соловійова // Економіка і суспільство. – 2016. – Вип. 2. – С. 541-548.
2. Мангушев Д.В. Прямі іноземні інвестиції: український та світовий контекст / Д.В. Мангушев, В.К. Пилипчук, Н.О. Смірнова // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2016. – Вип. 5. – Т. 21. – С. 37-41.
3. Інвестологія: наука про інвестування: навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. – К. : Атака, 2001. – 264 с.
4. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Колодко Г. В. Глобалізація, трансформація, кризис – що далі / Г. В. Колодко. – М. : Магістр, 2012. – 176 с.
6. Markowitz H. M. Foundations of portfolio theory / H. M. Markowitz // The journal of finance. – 1991. – P. 469–477.
7. Носова О.В. Інвестиційний клімат в Україні: основні напрями поліпшення / О.В. Носова // Стратегічні пріоритети. – 2008. – № 1(6). – С. 59-65.
8. Офіційний сайт Державного агентства України з інвестицій та розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=212>.
9. Шик Л.М., Скоробогатова Н.Є. Стан іноземного інвестування в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення / Л.М. Шик, Н.Є. Скоробогатова // – 2010. – №3(7). – С. 217-224.